

TOPONÍMIA TRANSPORTADA: EL CAS VALENCIÀ

Xavier TERRADO PABLO

PLANTEJAMENT

Aquest estudi pretén ser una modesta aportació al coneixement de la toponímia transportada com a problema de lingüística general. Caldrà d'antuvi desllindar alguns problemes terminològics. Es parla sovint en els estudis de toponímia de "trasllat", "transport", "calc", "recreació"... No estem segurs que aquests termes hagin estat ben analitzats ni definits. És obligat, per tant, donar algunes indicacions sobre el que entenem aquí a l'usar aquestes expressions. A títol de proposta, podem dir que ens trobem enfront d'un cas de "topònims repetits" sempre que hi hagi coincidència entre dos o més noms d'un mateix domini allunyats l'un de l'altre o entre dos o més noms pertanyents a dominis lingüístics diferents. Ara bé, la coincidència, la "repetició", pot ésser deguda simplement a un fet de "poligènesi", quan a partir d'un apel·latiu comú han anat cristal·litzant diferents topònims mútuament independents.

Els centenars de llocs que duen el nom de *la Coma* han sorgit perquè efectivament es tracta d'indrets on hi ha "una depressió més o menys pregona i planera en un terreny de muntanya" (*Diccionari de la llengua catalana*, s.v.). En canvi hi ha relació de dependència genètica quan es produeix un "calc toponímic", és a dir quan la repetició està motivada per uns trets físics que compareixen els dos llocs. Podem dir que l'illa caribenca de *Montserrat* rebé el nom per la similitud del seu perfil montuós amb el de la famosa muntanya. I el mateix podem dir de *Venezuela*, nom inspirat per les construccions palafítics que hi observaren els conqueridors espanyols. La repetició pot ser deguda també a una "recreació", quan sense motivació física aparent un nom es recrea par assignar-lo a un altre indret: no és probable que hi hagi cap similitud entre el *Veracruz* mexicà i les riberes de l'Isàvena on en els darrers anys ha aparegut un municipi anomenat *Veracruz*. O un altre exemple: els qui batejaren un poblat del desert dels Estats Units amb el nom de Bagdad segurament ho feien moguts únicament per les ressonàncies llegendàries i literàries, no pel record

de la ciutat edificada sobre el marge del Tigris. Per “trasplantament” entendrem l’assignació d’un nom conegut a una nova realitat geogràfica, motivada normalment per una colonització o per un domini territorial. El nom de *Cerdanyola* té origen en els assentaments de cerdans a la zona del Vallès. Es pot dir que el nom de la Cerdanya, amb una lleugera variació morfològica, s’ha trasplantat juntament amb ells; i es probable que el *Rosselló* del Segrià sigui també un nom succedani del de la Catalunya Nord. En canvi, els mexicans no han estat mai colonitzadors de *Calbera* i *Beranui* (pobles ara assignats al municipi ribagorçà de *Veracruz*). Així doncs, una cosa és recreació (nominació sense procés demogràfic) i altra cosa trasplantament (nominació deguda a fluxos de població).

Per fi, proposem de reservar el terme “trasllat” quan un topònim convertit prèviament en antropònim arrela altre cop en un nou territori. Sortint de la ciutat de Lleida per la banda de ponent es troba la partida d’horta anomenada *Montcada*. Com que no és una població, no pot tractar-se d’una recreació o d’un trasplantament del nom de la vila barcelonina. Ara bé, aquesta zona fou propietat dels Montcada, una de les famílies que van participar més activament amb el comte de Barcelona en la conquesta de Lleida. Doncs és clar que estem aquí davant d’un exemple de trasllat. La vila donà lloc al nom de la família i la família al seu torn donà lloc a la denominació del veral lleidatà. En ocasions serà difícil de decidir si ens trobem enfront d’un cas de trasllat o de trasplantament. En aquests casos podem utilitzar un terme que els englobi a tots dos i proposem la denominació de “transport”.

En resum: poligènesi, calc, recreació i transport (aquest darrer amb les modalitats possibles de trasllat i de trasplantament) són processos que poden explicar la repetició dels noms de lloc.

Plantejarem el problema del transport des del terreny particular de la toponímia valenciana i d’ella n’extraurem la major part dels exemples. Però som conscients que no podrem exhaurir ni els aspectes més generals del transport toponímic, ni els més concrets relatius al domini valencià.

Posarem els termes de la qüestió recolzant-nos en cinc preguntes:

- 1) **Quins són els topònims valencians fruit d’un transport?** Fer-ne una llista exhaustiva de tots depassa les nostres possibilitats, però en la segona part d’aquesta ponència passarem revista a alguns topònims valencians coincidents amb altres de fora de València i argumentarem entorn del seu caràcter autòcton o succedani.
- 2) **D’on han vingut aquests topònims i on han arrelat preferentment?** Plantejar-nos aquestes qüestions és lògic, per tal com la noció de transport suposa un terme *a quo* i un terme *ad quem*. Ben segur que una estadística dels territoris forans més representats en la toponímia valenciana seria d’interès, no solament per als historiadors, sino també per als dialectòlegs desitjosos d’establir relacions entre colonització i peculiaritats lingüístiques. Pel que fa al terme *ad quem*, es clar que hi ha comarques valencianes on es fa palesa una major influència de la toponímia transportada i tal volta es podria presentar

aquí recomptaments i dades numèriques¹. Però caldrà ser respectuosos amb l'estadística i no tractar-la lleugerament. Per això, perquè no estem en disposició de treure conclusions estadístiques fiables, hem renunciat en aquest treball a un tractament numèric.

- 3) **En quina època s'ha produït majorment el transport de topònims?** Avancem la hipòtesis que ha estat a l'Edat Mitjana. Per això tractarem amb més deteniment els topònims medievals².
- 4) **Com han estat transportats els topònims? Són noms d'imposició curialesca? Són post-antroponímics? Són topònims originats per l'afluència massiva de colonitzadors provinents d'una ciutat determinada?**
- 5) **Per què han sofert el procés de transport els topònims?** Amb aquesta pregunta retrem homenatge al professor Enric Moreu-Rey, a qui vam veure exposar magistralment la distinció entre etimologia i etiologia. És clar que no hi ha oposició entre aquests conceptes, que són complementaris. Però és cert que, enfront d'un topònim, no podem aturar-nos quan hem descobert, posem per cas, que un topònim català té origen en un mot d'arrel eusquera. Per què ha estat aquest mot i no un altre el que s'ha triat per a designar, en una època i per part d'un entorn social determinats, un lloc precís? Les causes del naixement del topònim són una de les qüestions fonamentals. Les causes, l'etiologia del transport toponímic, han de ser també un dels objectes bàsics de tota investigació.

No resoldrem tots els problemes. Però al menys els deixarem plantejats. Potser sigui així més fàcil el camí de qui vingui darrera.

Per tal d'introduir-nos en tota aquesta problemàtica ens calen dues eines: primer, un marc epistemològic i, segon, un marc metodològic entorn del fet del transport.

MARC EPISTEMOLÒGIC

Al plantejar qüestions epistemològiques, entrem en el terreny d'allò que alguns han anomenat els "universals en lingüística" i també en l'àmbit de la sociologia de la cultura.

Que els topònims es transporten d'unes terres a unes altres és un fet comprovat. El que no sabem és si es tracta d'un fet universal. En el núm. XII, pp. 40-43

¹ Això significaria entrar en el terreny dels judicis quantitatius i comparatius i cal tenir molta cura, perquè el terreny s'ens pot ensorrar sota els peus. Que una zona, diguem-ne A, tingui més topònims transportats que una altra zona, diguem-ne B, no significa en absolut que en la zona A la toponímia transportada tingui més pes específic que en la zona B. Pot ser que la zona A es caracteritzi per la seva gran extensió geogràfica, la gran densitat de població, o senzillament per una densitat toponímica molt més alta que la de la zona B. Cal tenir en compte moltes variables, geogràfiques, històriques, socials, demogràfiques, i cal saber ponderar-les adequadament si no es vol falsejar la realitat.

² Tractarem amb més deteniment els de l'Edat Mitjana, però cal considerar-los tots, a fi de classificar-los cronològicament. Per als noms medievals són valuoses les informacions del *Repartiment* i dels documents de *Població*. Els noms transportats amb motiu de la recolonització posterior a l'expulsió dels moriscos hauria de comptar, ultra els materials aportats per Escolano i Cavanilles, amb la documentació notarial i local que no ha estat al nostre abast.

del *Butlletí de la Societat d'Onomàstica*, Carles Duarte i Montserrat va publicar un breu article titulat "Els universals en toponomàstica". Definia ell els universals lingüístics com "uns components, processos, etc. que puguin ser aplicables o que apareguin a les llengües del món de manera general". Provar que el transport de topònims fos un universal en lingüística suposaria: 1) demostrar que els topònims són elements lingüístics, i 2) assegurar-se que en cada comunitat lingüística coneguda i ha al menys un cas de transport toponímic.

La primera qüestió no és banal: prestigiosos lingüistes han asseverat que els topònims no són elements integrats en el sistema. No vull entrar però en una polèmica que ens podria dur molt lluny. Les meves idees al respecte són les següents: el topònim té una funció dintre del sistema de referències situacionals i forma part de la competència comunicativa del parlant. Es crea dintre d'una llengua amb els mateixos recursos fònics i significatius que qualsevol element lèxic i, després, fossilitzat i convertit en element identificador, és de coneixement obligat per un determinat entorn social.

La segona qüestió —dilucidar si en tots els territoris lingüístics hi ha transports— ens duria a una recerca de gran abast a la qual no hem de renunciar, però que no podem fer aquí. És aquest un problema fascinant i engrescador. Imagineu-vos: hi ha topònims de Catalunya a l'Argentina i a Cuba. Hi ha topònims del País Basc a les Illes Filipines. Hi ha topònims irlandesos als Estats Units, portuguesos a les costes africanes, topònims africans a les Antilles i a les costes atlàntiques de Colòmbia. I resten molts interrogants que potser caldria aclarir: Hi ha topònims bàltics a la Sibèria o xinesos al Nepal? Hi ha topònims indis a Cambotja, a la zona d'Angkor Bat? Hi ha transports de topònims entre les illes de la Polinèsia? I, si és així, en quines condicions s'han produït aquests transports? Existeixen certs tipus de topònims més propensos al transport? Quins factors històrics, socials, culturals desencadenen el procés? Poden detectar-se constants entre zones tan allunyades del món? La toponímia comparada i la sociologia de la cultura podran eixamplar aquí el camp dels estudis de toponímia, sempre necessitats de nous espais i de mètodes renovats.

Les consideracions següents plantegen fets ja coneguts, però no sempre explicitats. Amb elles volem contribuir a la reflexió sobre alguns principis generals que regeixen els processos de transport.

A) És un fet molt estès, no sabem si universal, que els topònims es transporten. Tota coincidència pot ésser en principi, fruit d'un transport. Tant és així que Enric Moreu-Rey dona com un dels possibles criteris de classificació (el quart en *Els nostres noms de lloc*) "si es troben en el lloc mateix on van ser creats originàriament, o si han estat traslladats".

B) Una colonització, i més si acaba amb l'arrelament d'una nova llengua, origina la difusió de topònims transportats.

Menéndez Pidal va utilitzar la coincidència entre topònims sud-italians i hispànics per tal de donar suport a la seva teoria de la colonització suditàlica de la Península Ibèrica. Molts dels transports toponímics que ell suposava han estat posats en dubte i també la teoria d'aquesta colonització meridional, però el fet que els romans hagin portat topònims de les seves terres sembla indubtable.

C) L'assentament d'una colònia procedent d'una ciutat o regió famoses dóna lloc sovint a derivats gentilicis convertits en topònims. És el cas del *Cerdà* del País Valencià, dels nombrosos *La Pallaresa*, *El Pallarès*, del *Navars* del Solsonès³.

D) És també freqüent que l'assentament d'una colònia es concreti en formacions diminutives del nom de la regió o de la ciutat d'origen. Poden ser derivats diminutius —*Cerdanyola*, *Valenzuela*— o construccions de nom més adjectiu: *França-Xica*, *Petit-Paris*. Joan Coromines ho explica molt bé i li cedim la paraula: “El paratge on s’han establert una colla de cerdans, ha estat designat pel poble com ‘la petita Cerdanya’ — Sí ell també... allí tots són cerdans, és una petita Cedanya, una *Cerdanyola*. Entre Miralles i Carme, hi ha un paratge que en diuen *La França* (amb diverses masies a l’entorn)... Noms paral·lels als de *La França-Xica*, barriada popular de dins la ciutat de Barcelona, prop del Poble Sec. Paratges on s’havien establert una munió de francesos; una munió de cerdans. Equiparem-ho a les localitats *Petit-Paris* en els dpts. francesos (Drôme, Seine-et-Marne etc.), cat. *Cabrerola*; cast. *Madrilejos*, *Portugalete*, *Valenzuela*. *Romula oppidum Samnii*, *oppidum Daciae*, *Foruli oppidum Sabinorum*” (*Onom Cat*, III, 359 b 43).

E) La consciència per part dels colonitzadors de pertànyer a una cultura diferent —suposadament superior— porta inevitablement a l’eliminació de noms autòctons i la seva substitució per altres que tenen més prestigi. És un capítol més de l’intent de reproduir la societat del país d’origen, amb els seus costums, els seus mites, les seves creences, la seva llengua i també la seva toponímia. Aquest fenomen ha estat anomenat “glotofàgia”. És el cas dels topònims aimaras, sistemàticament substituïts per topònims de la Península Ibèrica. A La Paz un nom com *Churubamba* obeeix a una cultura ben arrelada, però la ignorància d’aquesta cultura ha fet que es substituís per un nom com *San Sebastián*.

F) La consciència de tenir drets de propietat o de govern origina la creació curialesca de noms compostos d’un adjectiu amb el significat de ‘nova’ i un nom de lloc preexistent: *Nueva España*. *Nueva Granada*. *New England*. *New Zealand*. *Nueva Valencia* (Filipines).

G) La difusió d’una nova llengua i d’una nova cultura fa que es reinterpreti d’acord amb la toponímia dels colonitzadors noms transparents des de la llengua dels sotmesos, però opacs per als conqueridors. Podria ser el cas de topònims del nostre país, com el *Montserrat* valencià, si tinguéssim aquí la reinterpretació d’un nom àrab (cf. *OnCat*, V, 384a 25).

H) La paronímia pot donar lloc a una refacció d’un nom segons el model d’una coneguda ciutat o regió. Moltes vegades aquests topònims són opacs i es substitueixen per altres que també ho són, però pertanyen a la terra dels colonitzadors. D’aquesta manera, per la semblança fònica amb el *Polinyà* del Principat, el *Polinyén* del Repartiment (recordem la sèrie *Ontinyén*, *Crevillén*...) va passar a ser *Polinyà*, en contra dels hàbits del romànic pre-català. Pel mateix

³ Cf. *Onom Cat*, III, 359 b 57: “El poble de *Navars*: fou una espècie de colònia antiga de gent navarresa”.

principi es pot explicar el nom del poble gironí de *Borgonyà*, agregat a Cornellà de Terri, que era antigament *Bogonyà*: “En el S. XII quan la fama del ducat de Borgonya s’estén arreu d’Europa, magnificat aviat per les violentes proeses de Carles el Temerari, donant lloc en cat. als manlleus *botxí* i *morro-de-vaques* (DECat): des de llavors comença a alterar-se *Bogonyà* en *Borgonyà* per una etim. popular. En realitat es tracta del NP VOCONIUS tan estès en la Roma republicana i imperial” (*On Cat.*, III, 84a 6).

I) L’antonomàsia és una de les propietats que converteixen un nom en candida a la repetició per calc o per recreació. La ciutat dels canals és per antonomàsia *Venècia*. Aleshores altres llocs on hi hagi canals podran ser anomenats així: *Venezuela*. Barcelona és la ciutat que representa el caràcter emprenedor dels catalans. Potser per això es repeteix tant a Amèrica. *Bagdad* és la ciutat dels mercaders, dels que cerquen i troben fortuna, de Simbad el Marí. Serà casualitat que *Bagdad* sigui el nom dun poblat de buscadors de fortuna en un desert dels Estats Units? Però hi ha antonomàssies que no triomfen: *Saratoga* és una ciutat amb aigües termals a l’estat de Nova York, prop d’Albany. En el discurs d’inauguració d’un balneari a Califòrnia, l’empresari havia escrit: “Això serà la Saratoga de Califòrnia”. Però per un desafortunat *lapsus linguae* va dir: “Això serà la *Calitoga* de Sarafòrnia”. I aquest és el nom actual del lloc.

J) La comparació és un dels mecanismes desencadenants de la repetició per calc, sobre tot quan s’ha de donar nom a un lloc que no en té. *Montserrat* és el nom d’una illa a les Antilles, amb un volcà que l’any 1995 manifesta altre cop senyals d’activitat. El nom li va posar Cristòfol Colón i és degut a la comparació del perfil montuós de l’illa amb el de la muntanya de Montserrat.

K) El ressò de noms exòtics pot fer que aquests noms s’usin per designar nous llocs i noves terres també exòtiques. Segurament noms com el de la regió d’*Antioquia* a Colòmbia (es pronuncia amb accent a la vocal o) son deguts a aquesta causa. Potser es troba també en aquest cas el *Bagdad* dels Estats Units que hem mencionat anteriorment.

L) L’eufemisme o el desig d’arribar a una creació toponímica que no tingui res a veure amb noms propers pot fer escollir un nom llunyà per una realitat immediata. Això últim és presumiblement el que pogué passar amb el nom del municipi de *Veracruz*, a la Vall de l’Isàvena, en domini lingüístic català. Quan es va crear el nou municipi —que inclou *Beranui* i *Calbera*— ningú devia de veure amb bons ulls que fos el nom del poble veí l’elegit per a denominar el municipi. La solució salomònica degué de consistir en la imposició d’un nom exòtic. L’eufemisme pot també ser causa de repetició de noms en territoris allunyats. El senyor Artemio Cáceres, que ha estudiat bé la toponímia de La Paz (Bolivia), ens diu que “el antiguo denominativo de *Putuputu*, cuando se urbanizó la zona, se cambió por el de barrio de *Miraflores*, tal vez queriendo imitar a otros barrios similares en las capitales santiaguina o limeña”⁴. Potser té raó el senyor Cáceres, però no seria d’extranyar que en el castellà de

⁴ Artemio Cáceres. *Contribución al estudio toponímico de lugares i barrios paceños* (inèdit), pàg. 2.

la classe dominant a La Paz (no en la llengua dels indis aimaras) la base *putu* tingués ressonàncies desagradables. Un nom proper i d'estructura paral·lela, *Purapura*, no ha estat substituït per un altre.

M) L'error pot consagrar una repetició toponímica. És el cas de *Las Indias*, nom que els espanyols van usar durant molt temps.

Ens hem aturat en fets bastant allunyats de vegades de casa nostra, però convenia posar un marc general dintre del qual es veïés millor el cas particular del País Valencià. Els fets valencians permetran formular hipòtesis que poden tenir un abast més general, i alhora els fets d'altres dominis ens faran establir amb més rigor els fenòmens valencians. I tot això dintre d'una concepció dinàmica de la ciència lingüística. Com deia Carles Duarte "constituïria un enriquiment important la formulació d'hipòtesis d'abast universal en Toponímia, que hom hauria d'anar posteriorment comprovant o modificant o suprimint".

MARC METODOLÒGIC

Íntimament relacionat amb els problemes de lingüística general i comparativa es troba el d'establir una metodologia aplicable als fets de toponímia repetida, que hauria de sorgir de la consideració de les causes, les condicions i els procediments en els transports de toponímia.

Tot estudi de toponímia transportada comença amb la constatació de coincidències en el corpus de noms de lloc de dues regions. Però està clar que coincidència no és sinònim de transport. A fi d'ajudar a determinar quines són les coincidències degudes a transport, hem elaborat una llista de criteris generals que després aplicarem al cas concret del País Valencià.

1) El principi fonamental i decisiu és el recurs a la documentació històrica. Per al domini valencià *La Crònica del Rei Jaume*, el *Repartiment* i el *Nomenclàtor* de Sanchis Sivera són molt útils. Si un nom apareix en documents anteriors al *Repartiment*, és molt difícil que sigui fruit d'un transport des de terres de Catalunya. Vejam un exemple: *Borró* és el nom d'una vall a la Garrotxa i és també el d'una casa en el terme de Ròtova, a la part alta del Marquesat de Gandia. *La Crònica del Rei Jaume* [citat per Coromines, III, 93] ens diu: "entram en la Val de Bayrén; e ab aquells de Vilalongua, e de Boró, e de Vilella e de Palma, que eran castells de rocha, grans e forts..." (*Crònica*, § 307, Ag. p. 338). També tracta del tema Sanchis Sivera, citant el *Repartiment*: "había varias alquerías, como nos lo indica el Rept. al consignar las donaciones que hizo en 1240... y son Ròtova, Almizran (Almiserà), Castelló, Doscastells y Alhahuy... en 29-II-1261, se otorgó carta puebla para *Borró y Palma*". Per tant, els textos antics certifiquen l'existència del nom abans de la conquesta i no donen suport a un suposat trasplantament del nom a terres valencianes. Joan Coromines recorre constantment a aquest principi per invalidar o donar suport a un possible transport. Tot parlant de la vila garriguenca de l'*Albi*, Coromines argumenta en contra d'un suposat transport del nom de la ciutat occitana: "Aquí la nostra documentació, antiga, ja molt repetida abans del moment crucial de 1212 (que raonavem allí), ja arran de la Reconquesta del muntanyam Prades-Montsant, acaba de fer inversemblant la idea del trasplantament" (*On Cat*, II, 84a 49).

2) Cal partir d'un repertori exhaustiu del terme *ad quem* dels transports. No podem partir d'una mostra incompleta. Això podria amagar dades que ens induïssin a error. I el repertori ha de ser tant de noms documentals com de noms orals. Actualment no és possible partir d'un repertori exhaustiu. Estem esperant en candeletes l'*Atlas Toponímic Valencià*. I, mentre no arribi, caldrà acudir a tots els repertoris locals que es publiquin, per exemple els que han aparegut en el *Butlletí de la Societat d'Onomàstica*.

3) Cal disposar d'un repertori el més complet que es pugui dels possibles termes *a quo*. Cal esbrinar quines zones han tingut un contacte amb la regió que estudiem i procurar conèixer-les bé. En el cas de València, cal coneixer bé Catalunya i l'Aragó. Però també la toponímia circumvalenciana, castellana i illenca és de molta utilitat. El repoblament de la vall de Gallinera amb mallorquins, duta a terme pel duc de Gandia després de l'expulsió dels moriscos, fa pensar en la possibilitat d'influències toponímiques d'aquella zona. Però això caldrà investigar-ho amb tots els materials possibles.

4) Confegida la llista de coincidències, cal garbellar el corpus i deixar que passin endavant solament aquells que presentin una coincidència perfecta o s'atinguin a les lleis ben conegudes de derivació o composició, tipus *Cerdanya~Cerdanyola*, *França~Nova França*. Caldrà rebutjar repeticions aparents. En algun estudi publicat en el *Butlletí de la Societat d'Onomàstica* hem vist considerar com a noms repetits l'*Albi* (l'accent és a la vocal oberta) i l'*Albir* (l'accent és a la vocal tancada), la *Tosca* i la *Toscar*, el *Coll de la Teixeta* i el *Teix*. És evident que aquí no hi ha identitat en els noms.

5) Caldrà eliminar de la llista de transports aquelles coincidències que es basin en apel·latius usuals. En aquestes circumstàncies, el més normal és que es tracti de casos de poligènesi. *Bovalar* es repeteix pertot⁵ en el domini valencià, especialment al Maestrat, i no és estrany al sud del Principat. Si el *Bovalar* de Seròs coincideix amb tant de noms valencians, no seria lògic pensar en una migració toponímica del Segrià cap al sud; en tot cas el contrari seria més raonable. La *Torreta* és un nom de tot arreu. El *Mas Blanc* el trobareu en molts llocs, de Catalunya i València, i té extensió també cap a l'Aragó. Solament si hi ha evidència documental o de tradició oral que un *Mas Blanc* procedeix d'una colonització a partir d'un altre *Mas Blanc*, podem incloure aquest entre els casos de transport. Pot fer-se una excepció quan els topònims en qüestió es basen en metàfores atrevides i vigoroses. Aleshores acostumen a ser poc nombrosos i alguns d'ells tenen gran nomenada. És el cas de *Cavall Bernat*. El de Montserrat i el de Sant Llorenç del Munt són tan famosos que ben bé pot pensar-se que hagin servit de model per altres. Galmés de Fuentes (*Toponimia de Alicante*, p. 29) en menciona un a Cocentaina. En recordem un altre a Oliva, en una serreta que fa de partió amb el terme de Pego. Fa pensar que els *Cavall Bernat* meridionals siguin un record dels més coneguts del Principat el fet que presentin l'alteració de *carall* en *cavall*. Ens informa un membre de la Societat

⁵ Ho hem pogut comprovar en la nostra revisió dels mapes 1: 50.000 de l'*Instituto Geográfico Nacional*. Ho confirma també l'*Onomasticon Cataloniae*, III, 107a 25.

d'Onomàstica, a qui agraïm la dada, que a la costa andalusa d'Almeria o de Granada existeix el topònim *El Pije Bernal* on tenim l'equivalent del cat. *carall*.

6) Un topònim basat en un apel·latiu, si conté un tret dialectal aliè a la pròpia zona i comú amb els d'altre territori de la mateixa llengua serà probablement fruit d'un transport.

S'ha dit que en aquest cas es troba el nom del poble de *Jabugo*, famós per la qualitat del pernil que allà s'hi cura. La fonètica del nom, si prové del ll. SABUCUS 'saüquer', està en contradicció amb el castellà *saúco*, propi de la zona. En canvi s'avé fonèticament amb el asturià *xabugu* d'identíc significat. I *Sabugo* (Luarca, Castropol) y, *Xabual* (Aller) són topònims ben coneguts a Astúries. No és inversemblant que a la zona de Huelva, on la repoblació astur-lleonesa degué de tenir importància, aquest nom sigui fruit d'un transport o almenys creació tardana a partir d'un apel·latiu conegut, però amb la fonètica dialectal portada pels antics repobladors.

Cal però informar-se bé abans d'aplicar aquest criteri, per evitar errors. Prop de Morella existeix, o al menys existia⁶ en els anys de la guerra civil espanyola, el *Mas de Rourera*. La forma *rourera*, en lloc de *roureda*, és normal a la banda de la Ribagorça de parla catalana i endemés ha passat a l'antroponímia. De manera que hi ha repetició entre el topònim menor *La Rourera* estès per latituds septentrionals i aquest *Mas de Rourera* bastant més meridional, i no seria impossible pensar en un trasllat. Però el DCVB documenta fitònims com *teixera* en terres castellonenques, amb canvi del sufix *-eda* en *-era*. I fins i tot la forma *rourera* ha estat recollida al Maestrat per Joan Coromines: "Són molts els llocs on *-eda* en aquest mot ha estat substituït per *-era* [...] *Rourera* molt estès pel Segre i les Nogueres: Arcavell, Bretui, Areny, Sopeira i Llesp-Vilaller. De nou pel Maestrat: *rouréra* Poble de Benifassà i Vilafranca" (*DECat*, VII, 496b58). La repetició, per tant, pot ser deguda a poligènesi, dintre d'una àrea lingüística del català occidental.

7) La difusió per una zona geo-lingüística d'una munió de noms repetits, encara que no siguin apel·latius vius, és indicatiu de creació autòctona, sigui poligènesi o sigui recreació. En principi no hi ha motius seriosos per considerar l'*Ares* del Maestrat com un cas de trasllat. És útil l'observació de Coromines: "Ares és un topònim d'una gran freqüència en les terres catalanes, i que no hem sabut trobar a fora d'elles, més que en alguns llocs del vessant N. dels Pirineus, immediats al nostre domini" (*On Cat*, II, 232a 51). És interessant també el que diu Coromines del nom *Avinyó*, població ben coneguda del Bages. Segons ell és de creació autòctona i es trobaria a la perifèria, però no allunyada, d'aqueixa zona propera a nosaltres de la *Provincia* romana. "En conclusió. El més convincent és acceptar que el nom de la ciutat de Vauclusa era de derivació romana. I que els gal·lo-romans repetiren la formació en una bona dotzena de llocs del Sud de França. Doncs, així mateix, hem d'admetre que el nostre Avinyó de

⁶ Ens ho va explicar un ribagorçà d'Areny, anomenat precisament Rourera, que en el moment de fer un informe de guerra en aquell indret i preguntar on es trobaven va quedar sorpres per la coincidència amb el seu propi cognom.

Bages és un cas més de re-creació autòctona, si bé amb elements romans, i no pas cap calc de l'*Avennio* de la Vauclusa; ni, majorment, res de cèltic" (*Onom Cat*, 287a 43).

8) Si s'escau que la coincidència es dona entre dos topònims de zones que antigament van pertànyer a un mateix domini lingüístic, augmenta la probabilitat que siguin creacions independents, perquè podem estar davant d'antics apel·latius de la llengua desapareguda. En l'*Onomasticon* (*Onom.Cat.*, II, 82a 50) no s'estableix relació de dependència entre *Alborge* (Saragossa) i *El Bortx* (Sueca, Coromines proposa escriure *Albortx*) o *El Borge* (nom de dos pobles a Màlaga). Si en tots ells tenim l'apel·latiu àrab *burg* 'torre', no hi ha raó per pensar en transports.

L'existència de substrat comú fa més improbable el trasllat i més convincent la hipòtesi d'una creació independent. Diu Coromines (*OnCat.*, II, 84a 42) referint-se a *Albi*: "Com ja anticipo allà, si bé es podria sostenir ben seriosament que el de *L'Albi* sigui un nom trasplantat del de la famosa capital llenguadociana, em sembla més probable que, com el de Reus, i altres que hem vist (*L'Albenque*, *Albesa*, *Manresa*, *Avinyó*) i que anirem veient, hi hagi simple repetició d'un mateix nom pre-romà, entre terres de substrat tan semblant".

9) Caldrà disposar de llistes el més completes possible de noms personals i dels malnoms freqüents en una determinada població. Això és especialment important en la toponímia menor, fruit moltes vegades d'un trasplantament. És ben sabut que els noms de cases, camps, partides, fonts, bordes, pletes... tenen sovint explicació pel nom d'un propietari. Probablement en toponímia menor molts *Figuerola* o *Segarra* no tinguin directament res que veure amb la fitonímia. En aquest sentit, benvinguts siguin projectes com el *Patronymica Romanica* o els reculls de noms com els que ens ofereix el *Butlletí de la Societat d'Onomàstica*.

10) La proximitat entre *designatum* (la realitat identificada pel nom de lloc) i *significatum* (el significat de l'apel·latiu que s'ha convertit en topònim) fa improbable la hipòtesi d'un trasllat. És ben probable que *Albi* designant no una gran ciutat sino una font vingui del substantiu⁷ comú *albi* 'conca, còm, obi'. Parlant del topònim *Ardenya*, diu Coromines: "Que el nom català és autòcton no solament ho prova el tractament de la -NN- sinó el fet que gairebé tots els noms catalans [llevat el 6, zona repoblada després de la Reconquesta] designen precisament indrets situats en una altiplanície, que és el sentit del mot pre-romà" (*OnCat*, I, 226a 35).

11) Cal observar en cada cas la categoria del topònim. En toponímia menor és més probable que la repetició s'expliqui per poligènesi que per transport. Quan un nom es pot explicar per un apel·latiu o per un transport, cal observar si es tracta d'un topònim menor o major. En toponímia de viles és més probable el trasplantament o el caràcter postantroponímic. És clar que el *Cuenca* de l'Equador és un transport, no pas una creació autòctona a partir del substantiu

⁷ Cfr. J. Coromines. *OnCat*. II, 84b 21): "És clar que també va existir i existeix localment en català, *albi* i *aubi* en el sentit de 'conca', 'baci', II. ALVEUM (*DECat.*, s.v.*obi*, VI, 12b54-56, 55a19 i n.4; i especialment en toponímia menor resta p. ex. la *Font de l'Albi* a Xert 'obi, còm' XXVIII, 31); *Els Aubies* a la Vilella Baixa,..."

cuenca. En noms menors, si no es tracta d'un postantroponímic, és més probable la creació a partir d'apel·latius. Als voltants de moltes ciutats i pobles d'Amèrica del Sud es troba el topònim menor *La Quebrada*. Aquí hem de dir resoltament que no hi tenim un cas de transplantament de *La Quebrada*, nom d'una ciutat de l'estat de Trujillo (Venezuela). Fins i tot l'ús de l'article ens avisa ja que estem enfront d'un corònim de gran vitalitat en l'espanyol americà.

ALGUNS CASOS VALENCIANS DE TOPÒNIMS REPETITS

Confeccionar una llista exhaustiva i fiable dels noms repetits hagués suposat un treball sobre el terreny que no ens ha estat possible de fer i alhora una tasca d'escorcoll documental que depassa les nostres possibilitats.

Aquest corpus de materials per a l'estudi de la toponímia transportada al País Valencià podrà ser una realitat un cop hagin estat publicades obres com l'*Atlas Toponímic Valencià*, dirigit pel professor Vicent Rosselló, i els treballs d'àmbit més particular com la *Toponímia de la Vall d'Albaida*. Tant de bo que també s'avanci en el treball de la documentació inèdita. En especial els textos on es fa referència a delimitació de terres o de termes municipals serien de gran utilitat.

Mentrestant, es pot recórrer als mapes de l'*Instituto Geográfico y Catastral*, als treballs publicats en el *Bulletí de la Societat d'Onomàstica* o als materials d'enquesta directa i ben fidedignes que ofereix l'*Onomasticon Cataloniae*.

En el cas dels mapes de l'I.G.C. o en els que publica el servei cartogràfic de l'exèrcit, el risc d'error és gran, perquè no sabem de cert si el nom està castellanitzat o si hi ha errades en la notació. Tanmateix, mentre no tinguem altra cosa, serà bo de revisar aquests materials. És significativa la gran quantitat de toponímia repetida que manifesten. Agafem, per exemple, el mapa 794, que porta per títol CANALS. Els noms repetits són molt freqüents: *La Escarigüela* (2°, 55'-38°, 59'; cf. Escorihuela, a Teruel), *Corralet Reixach* (2°, 54'-38°, 52'; cf. *Reixac*, a Barcelona), *Casa Calabuig* (2°, 54'-38°, 50', cf. *Calabuig*, poble a l'Alt Empordà y mas a Montmajor del Berguedà), *Bellús* (2°, 57'-38°, 53', cf. *Bellús*, en el Capcir i en el Berguedà; a banda el *Bellús* proper de Xàtiva), *Palacio de Vahillo* (2°, 56'-38°, 52', cf. *Vadiello*, a Huesca, i el llinatge aragonès *Vadillo*), *Casa Bono* (3°, 02'-38°, 50', cf. *Bono*, a l'Alta Ribagorça), *Egea* (3°, 03'-38°, 53'; es repeteix sovint a l'Aragó), *Alto de Toledo* (3°, 04'-38°, 51'; ultra el castellà hi ha un llogaret de Toledo entre l'Ésera i el Cinca), *Sariñana* (3°, 08'-38°, 54'; cf. el *Sariñena* d'Osca, si bé la fonètica fa improbable el transport), *Casa de Mongay* (3°, 05'-38°, 57', cf. els *Montgai* propers de Viacamp, Balaguer, Camarasa...), *La Cardona* (3°, 07'-38°, 54'; cf. la vila del Cardener). Apareixen també gentilicis com *El Valencià* (3°, 08'-38°, 53') *Casa Soriano*, (3°, 06'-38°, 50') *Torre del Murciano*, (3°, 10'-38°, 51'), *La Castellana* (3°, 01'-38°, 56'), *Cerdá* (3°, 07'-38°, 59'). Hem fet l'escorcoll en tot el territori políticament valencià i ens hem adonat que no podem estudiar aquí la munió de noms que s'ens ofereix. La impressió que n'hem extret és que els noms repetits coincideixen de vegades amb noms catalans, però també moltes altres amb topònims d'Aragó, de Navarra i de Castella.

Els materials que ofereixen el DCVB i l'*Onomasticon Cataloniae* són fiables i molt abundants. Fer un despullament d'aquesta última obra donaria ja un corpus molt valuós, si bé tenim la impressió que no tots els noms recollits i anotats en les llibretes de camp han passat a l'obra que està en curs de publicació per part de *Curial Edicions Catalanes*..

Recolzant-nos en l'*Onomasticon Cataloniae*, en els mapes de l'I.G.N. i en la documentació medieval publicada, revisarem tot seguit alguns noms valencians que presenten coincidència amb altres de zones que han estat d'alguna manera relacionades amb el País Valencià. Serà solament una mostra, però confiem que pugui il·lustrar suficientment l'aplicació dels mètodes que abans hem exposat.

AGRAMUNTA, AGRAMUNT

En el País Valencià trobem el *Coll de l'Agramunta*, a Sant Mateu del Maestrat. A la ciutat de València hi havia la *Plaça d'Agramunt*. Encara que no ens interesses especialment per la toponímia urbana, és aquest un cas de trasllat clar i no podem deixar de fer-ne menció.

A Catalunya es repeteix el nom a la Ribera del Sió i a la Segarra. Més al sud trobem el *Barranc de l'Agramunt*, entre Pradell i Coll de la Teixeta, a l'Alt Priorat. Més allunyats del domini valencià es troben *Gramont* (Baixa Navarra), *Agramonte* a les afores d'O Porto.

L'ètimon proposat per Coromines és ACREM MONTEM 'turó escarpat, aspre' (*OnCat*, II, 21b 52).

Els dos noms lleidatans, el navarrès i el portuguès poden ser casos de poligènesi (vegeu els criteris núm. 7 i núm. 10).

Per contra, el *Barranc de l'Agramunt* pot ser un cas de trasllat; l'existència d'article fa probable la relació amb un nom de persona. El cas valencià *Coll de l'Agramunta* té també l'aspecte d'una creació postantroponímica, feminitzada com és freqüent en la parla coloquial: El Marvà ~ la Marvana (la muller d'en Marvà), l'Esquerrer ~ l'Esquerrera, el Moliner ~ la Molinera... És també un cas evident de creació postantroponímica la *Plaça d'Agramunt*, "llamada así la plaza en que se halla la iglesia conocida vulgarmente de los Camilos, y tomó su nombre de la familia, cuya casa se demolió para edificar en 1760 un convento para aquellos religiosos agonizantes" (Vicente Boix, *Valencia*, p. 29).

ARES

És ben conegut l'*Ares* del Maestrat i també *Ares del Bosc*, a Benassau.

Els homònims catalans són molt nombrosos: *Ares*, a l'Urgellet, prop de Cabó. *Ares*, al Montsec. *Coll d'Ares*, a Prats de Molló. I vegeu també els nombrosos casos esmentats en l' *OnCat*, II, 231a15. L'ètim sembla ser el II. ARAS 'altars' (*OnCat*, II, 232 b). Es tracta de la difusió per una mateixa zona de noms de base etimològica comuna. Per tant, i com hem argumentat anteriorment, no hi ha transport en aquests casos.

AÍN

Aín, poble del p.j. de Segorb.

Aín, poble prop de Jaca. Per tant es repeteix a la zona pirinenca.

La documentació (criteri 1) indica que el nom estava ja ben arrelat l'any 1242, arràn de la conquesta: "in concambium castrorum et vallium de Beho et de Ayn" (*OnCat*, II, 878). I això invita a pensar que no es tracta d'una fundació recent; per tant, sense rebutjar la hipòtesi d'un transport, hem de dir que s'imposa com a més probable una explicació per poligènesi. Tenint documentació antiga, es probable que sigui mer homònim i així ho considera Joan Coromines: "No fou únic aquest nom a l'Espanya oriental. Hi hagué almenys un homònim, sens dubte de la mateixa etimologia, a l'alt Aragó" (*OnCat*, II, 41a 9).

AITONA

Aitona, poble agregat a Corbera.

Aitona, municipi ben conegut del Baix Segre.

L'*Onomasticon* aporta documentació de l'Aytona de Corbera, de l'any 1218: "Seis yugadas en term. de Corbera (Val.) en el lugar llamado Aytona" (*OnCat*, 47a 43) i els considera homònims mútuament independents.

La data certament antiga de la documentació i el fet de trobar-se tant l'Aitona del Baix Segre com el de Corbera en zona fortament arabitzada (criteri 8) fan concebre la idea d'una creació independent a partir del mateix apel·latiu àrab. Per tant és improbable que hi hagi transport. No sabem si provindrien de l'Aitona valenciana o del lleidatà Ferrer i Bartolomeu d'Aitona, mencionats en el *Repartiment* l'any 1249. "Donationes de Liria [...]". "Guillelmus de Azcon: unam iovatam vinearum que est iuxta terminum de Petralba, que affrontat ex una parte in via et in hereditate Ferrarii de Aytona et Bartholomei de Aytona, et ex alia in montana" (Reg. 6, núm. 0408)

ALADINS

Joan Coromines assenyala en el País Valencià: "*Barranc dels Alaiïns* a Monòver, afrontant amb Salinas", també *Borgaladi* terme de València (Rept. p. 208), nom de torre i horts" (*OnCat*, II, 53a 5-20).

Hi havia un homònim a la mateixa ciutat de Barcelona: *Els Aladins*, murs i torres a les muralles de Llevant. Un altre homònim es trobava a Siurana de Prades, i Ramón Amigó n'aporta documentació de 1724 en el seu bell llibre publicat el 1995, p. 90: "un pati de casa dirruit [...] ab la torra y convent de en Aladi [...] ab las Rocas". És ben clar que també aquí es tracta d'un baluard defensiu en aqueix niu d'àl·ligues que, com recorda Albert Manent en el seu pròleg al llibre d'Amigó, fou el "darrer reducte sarraí que es va rendir a Catalunya durant la reconquesta cristiana".

La proximitat entre designatum i significatum (criteri 10) i l'existència de la llengua àrab des de Barcelona a Monòver (criteri 8) fan entreveure un antic apel·latiu àrab. Per tant, probablement no hi hagi transport, sino poligènesi.

ALBINYANA

Albinyana. Nom d'una casa prop de l'Olleria (full 794 de l'I.G.N., 3°, 09'-38°, 54') i d'una altra el el terme d'Aiora (full 768 de l'I.G.N., 2°, 32'-39°, 04').

Al Principat és ben conegut el poble d'*Albinyana*, en el Baix Penedès.

Essent molt diferents de l'antic *Albinyén* que apareix en el *Repartiment* l'any 1249 ("in termino de Calp, in alqueria que dicitur alqueria Pertu de Calp, Albinen, Leusa, Lenes, Benimaraix, Benimaglur et Canahor"), és forçós veure en els masos valencians un reflex del nom català, possiblement de creació postantropònimica. Coromines observa que l'antropònim està molt estès en el Migjorn valencià (*OnCat*, II, 70b).

ALCOSSER

En el País Valencià podem assenyalar: *Alcosser de les Planes* (lloc de moriscos fins al XVI), *Alcosser de la Ribera* i *L'Alcossera*, partida de Polinyà de Xúquer.

Potser la població més famosa d'aquest nom sigui *Alcocer*, a la Alcàrria (Guadalajara).

L'origen de tot això és el diminutiu àrab *qusair* 'el castellet'. Hi ha un substrat aràbic (criteri 8) comú a totes le zones on està difós el topònim. Per tant, el més versemblant és postular un cas més de poligènesi.

ALGUAIRE

Barranch d'en Alguayra. En el terme de Vàlues (Castelló de la Plana). Forma documentada l'any 1468 (*OnCat*, 139a 34).

És homònim de l'*Alguaire* del Segrià. No és mot massa comú en àrab. Per tant, millor pensar en un transport. No tenim documentació directa d'aquest *Barranc d'en Alguaire*, pero en el *Repartiment* apareix un possessor Pasqual d'Alguaire, ço que indica una difusió de l'antropònim per terres valencianes: Any1248. "In Xativa [...]. "Paschasio d'Alguayre: domos duas quas tenet, franchas, in Ontinyen, et unam iovatam et mediam terre et mediam vinearum, et unam fanecatam orti." (*Repartiment*, reg. 6, 0806); a. 1248. "Donationes de Ontignen [...]. Paschal d'Algayre: unam iovatam et mediam terre et mediam vinearum, et una fanecata orti." (*Repartiment*, reg. 6, núm. 0408).

ALLEPÚS

Nom d'un mas cap a Morella, segurament trasllat del nom de la població terolenca d'Allepuz.

El *Mas d'Allepús* apareix mencionat en el *Capbreu de Morella* de l'any 1443: "un mas de Berthomeu Allepuç" i Coromines va anotar a Morella la Vella *Mas de Llepús* i *Moleta de Llepús*. No hi ha dubte per la documentació que es tracta d'un postantroponímic. Així ho entén també Coromines quan diu: "Coincideix i probablement n'és succedani, amb el poble arag. *Allepuz*, p.j. Terol" (*OnCat*, II, 147a 59).

ALLIAGA

Coromines parla en el seu *Onomasticon* d'una partida en el terme de Silla anomenada *L'Alliaga*. Com a nom personal, *Aliaga* està ben difós en el domini Valencià. Podriem pensar en un transport del topònim terolenc, però la presència de l'article i la palatalització de la consonant lateral fan improbable aquesta hipòtesi. Pot ser que tingui raó Coromines quan hi veu un cas de poligènesi: "Es pot identificar amb el cast. (mossàrab) *aliaga* 'argelaga' (*DECH* s.v. *aliaga*; *DECat.* s.v. *argelaga*). D'on també el nom del poble del Baix Aragó *Aliaga* (que ja apareix en un doc. de 1196)" (*OnCat*, II, 147b 18).

ALTABA

L'*Onomasticon Cataloniae* situa un *Mas d'Altaba* a Vilafranca del Maestrat i un altre a Salzedella. Al Principat tenim el *Mas Altaba*, prop d'Hostalrich, camí de Blanes. El cognom *Altaba* és ben conegut. Sense descartar la possibilitat d'un postantroponímic, el més probable és que hi hagi aquí el mot català antic *taba* 'plec de condicions per a un contracte'. àr. *tabac* 'conveni, pacte'. (*OnCat*, II, 172a 11). Per tant, caldrà pensar en un cas de poligènesi.

L'AMPOLLA

Per l'*Onomasticon* tenim notícia de la repetició del topònim per tot el domini català. En el domini valencià: *L'Ampolla* (Montesa); *L'Ampolla* (Teulada). En el Principat: *L'Ampolla*, a Goles de l'Ebre, agregat del Perelló; *Coll de l'Ampolla* (Alt Vallès). Com que es tracta sempre de portells o passos estrets en un riu o entre muntanyes, aplicant el criteri 7 podem veure aquí un cas de poligènesi. Vegeu (*OnCat*, I, 184a 30).

MAS DE BARREDA

El full 593 de l'I.G.N. conté el nom *Mas de Barreda* (3°, 36'-40°, 20'), prop de la Torre d'En Besora. L'*Onomasticon* relaciona el nom amb Barrera i dóna les següents indicacions: "En part assimilat en *Barreda*: pda. de Vfr. del Maestrat [...]; Mas de les *Barredes* a Culla [...] Antigament a Rbg.: "P. de *Bareda*, 3 focaces" S. XII (SerranoS, *NHRbg.*, s269)" (*OnCat.*, II, 354b 55) El *Mas de Barreda* és un lloc menor, un més de les dotzenes de noms que apareixen també en el Principat i que no ens serà possible de tractar aquí. L'altre *Mas de Barreda* es troba a l'obaga de Sapeira, a pocs quilòmetres del marge esquerra del riu Noguera Ribagorçana. Encara avui en dia resta habitat i el seu propietari es mostra orgullós de la font que mai deixa de rajar, i que potser sigui la mateixa que menciona un document de l'any 1010 del Cartoral d'Alaó: "de occidente ad ipsa Postella qui discurrit de *Bareta* et de super de illa fonte que dicitur Carbonella" (Luis Corral, *Cartulario de Alaón*, p. 216). Si aquest *Bareta* del segle XI és realment el *Barreda* actual, com pensa Gloria Francino, que ho ha estudiat bé, aleshores seria difícil de relacionar aquest *Barreda* amb el parònim *Barrera*, molt més freqüent i del qual parla també Coromines (*OnCat*, II, 354b 44). No veiem clara l'explicació per un apel·latiu i haurem de tenir en compte la possibilitat d'un transport.

BELLÚS

Bellús és el nom d'una coneguda població de la Vall d'Albaida.

Al Principat tenim *Bellús* al Capcir, terme de Ritort, i *Ballús* prop d'Avià, en el Berguedà. És cognom català antic, ben arrelat a la banda Nord-est.

Segurament no estem aquí enfront d'un cas de trasllat pròpiament dit, sino de concreció toponímica d'un cognom, que arrelà primer en el Nord de Catalunya i després, amb la conquesta, arrelà també en el País Valencià. No és versemblant que el topònims poc importants del Principat donessin lloc a l'antropònim. El nom personal déu ser anterior. En aquest cas torna a ser aclaridor el que diu Coromines: "Crec, doncs, que no hem de dubtar que en el P. Val. fou un nom portat pels conqueridors catalans; no hi seria d'herència mossàrab, car allí -UCIUS hauria donat -úco (o màxim -utx per apòcope aràbitzant o catalana). En canvi res no s'oposa a admetre que fou el d'algun dels innombrables senyors o repobladors cristians, que aquest imposà als seus tolerats súbdits moriscos. Així ens expliquem la repetició del nom en llocs diferents, tant en el P. Val. com en les terres del Nord; i ens expliquem millor l'absència de tota documentació del nom del lloc valencià principal durant tota l'Edat Mitjana" (*OnCat*, II, 413a 22).

BOATELLA

Boatella era el nom d'una porta de València i de la partida d'horta immediata (cf. *OnCat*, III, 38a 24). Al principi del *Llibre del Repartiment* trobem ja documentat el nom: "VIII iovatas iuxta portam de Boatela et tres casas intus dictam portam" (*Repartiment*, Reg. 5,0005), "III operatoria in carraria Boatelle" (*Repartiment*, Reg. 6, 0003).

Buatella és també el nom d'un llogaret del Berguedà, prop de Comià.

La documentació antiga (criteri núm. 1) fa impossible pensar en un transport, perquè el nom és ja mossàrab i el cita el moro valencià Aben al-Abbar com *buy(a)tälla*. Per si tinguéssim dubte, Coromines recolza aquesta evidència amb arguments de caire fonètic i etimològic: "El nom coincideix només formalment, i per casualitat, amb els NLL catalans del Princ.: *Buadella/Boatella*, *Buada*, d'etimologia i significat enterament inconnexos, provinents del germ. BUWAQA / BUWIQA". I tot referint-se al *Buatella* del Principat aclareix: "s'explica que en aquest nom la -TH- germànica, entrada tardanament en l'ús romànic, es vagi conservar esporàdicament com a sorda. Descartem la identificació amb *Boatella* de València, on la -t- és mossàrab, cosa que l'aparta inconciliablement d'un nom de l'alt Berguedà" (*OnCat*, III, 132b 20).

En conclusió: tenim aquí una homonímia casual i la repetició no és deguda a cap mena de transport.

BONANSA

La Torre Bonansa, a Alacant.

Bonansa és el nom d'una població important a la Ribagorça de parla catalana, prop del Pont de Suert.

Coromines no acaba de decidir-se a veure-hi el trasllat d'un topònim del Pirineu, pensant que també existeix un llogaret andalús del mateix nom: "Un Honorat Pasqual de Bonança, que trobo com a ciutadà a València, en el S. XVII, i com a cognom i NL menor d'Alacant (XXXV, 1, *La Torre Bonansa*, XXXV, 159.10), tant poden venir del tasllat del NL ribagorçà com del caserío andalús" (*OnCat*, III, 68b 53).

Com que ja en el *Repartiment* hi trobem un *Arnau de Bonanssa* (Reg. 7, núm. 1898), i vist que són freqüents els casos de coincidència de noms valencians amb altres ribagorçans, ens decanem per la vinculació amb el topònim pirinenc.

BORJA

Borja és un nom d'enorme transcendència en la nostra història: el comtat de Borja, Sant Francesc de Borja, el Papa Borja, Lucrècia Borja... Per això, malgrat que no tenim notícia que hagi arrelat com a topònim, no podem deixar de recordar aquí el que en diu J. Coromines: "En canvi cal descartar d'aquest article d'arabismes el nom de la vila de *Borja* prov. Saragossa, que Asín (Contr.) vol fer venir de l'àrab. Car sembla ser el lloc que autors de l'Antiguitat anomenen *Bursao* o *Bursauo* (ibèric); i devia ser *Borxa* a l'E. Mj. Des d'Aragó aquest nom es propagà al P. Val. on inevitablement fou incorporat al grup autòcton de l'arabisme toponímic *borja*, canviant en g la seva x. El comtat de Borja valencià fou creat el 1376 a favor del gran capità Du Guesclin (*BABL* IX,39) i després passà a la família dels Borge" (*OnCat*, II, 82a 55).

CABESTANY

Masia de Capestany. Veïnat del municipi de Vilafranca del Maestrat.

Entre els homònims, començarem per recordar els nombrosos *Cabestang* occitans.

En el Principat, cal pensar en el nom del municipi de la Catalunya Nord, en el poblet proper a Montcortès de Pallars i en el despoblat del terme de Pilzà, en el límit de la Ribagorça amb la Llitera. És endemés el nom d'un poble prop de Montoliu de la Segarra i el d'una quadra del municipi de Tàrraga.

En gairebé tots els casos, la proximitat del nom a llocs on hi ha un estany (o hi ha estat) ens decanta cap a l'explicació per poligènesi. Els occitans són prop d'estanys. El del Rosselló és en zona pantanosa, prop del estany de Sant Nazari. El de Montcortès és a l'oest d'un estany i el de Pilzà és prop d'*Estanya*. El de Montoliu no és prop de cap estany, però hi ha fonts i la tradició diu que hi existí un estany.

En canvi en el cas de la quadra de Tàrraga és més probable que sigui un postantroponímic.

El mas de Vilafranca del Maestrat ha de ser també un trasllat. El nom ha estat important en l'onomàstica personal: recordem Guilhem de Cabestanh, trobador provençal del XII, i l'escultor romànic mestre Cabestany. De quina de les poblacions occitanes o catalanes podria provenir el fundador d'aquesta masia no ho podem saber. Potser la documentació local podria aportar-nos aquesta dada.

CALLOSA D'EN SARRIÀ

La segona part del nom és un cas molt clar de trasllat. El nom de la famosa vila de la rodalia de Barcelona, avui esdevinguda un barri més, es traslladà gràcies a un dels personatges més famosos de la cort de Jaume II: "El distintiu d'En Sarrià li ve d'haver estat donada al famós privat de Jaume II, el nom del qual i les seves possessions ja ens consten allí, p. ex., en doc. de 1323" (*OnCat*, III, 196a 40).

CAMARASA

Camarasa, nom d'un poblat prop Sant Vicent del Raspeig.

L'homònim més conegut és la població situada prop de la confluència del Segre i del Noguera Pallaresa, on es va construir un dels primers embassaments de les terres lleidatanes.

L'ètim del nom és segons Coromines el II. CAMARA RASA 'volta o arcada rasa'. *Camarasa* va formar part d'aqueixa línia de fortaleces que avançant cap a ponent arriba fins a Purroi i Castro. Els comtes catalans les van posar com un mur de contenció contra el reietó de Lleida, però també com una cunya per evitar que els comtats de Pallars i Ribagorça els guanyessin l'acció en la conquesta de l'horta lleidatana. En aqueixa zona de frontera el cognom Camarasa es degué de difondre (el trobem per exemple a Sant Esteve de Llitera) i es degué d'expandir amb la conquesta de València. L'amic Emili Casanova ens ha confirmat que és cognom molt freqüent cap a la Vall d'Albaida.

En conseqüència és de creure que el nom alacantí és un trasllat del nom de la població catalana. Així ho creu també Joan Coromines, argumentant en negatiu: si no tenim documentació antiga del topònim valencià, aleshores no deu de ser autòcton: "El nom es repeteix en alguns llocs. Segons Madoz un arroyo de Camarasa te. Aguilar, prov. de Còrdova; un poblat menor prop d'Alacant, a St. Vicent del Raspeig; però com que no tenim cap indici que hi tinguin vell arrelament, suposo que poden venir d'un NP provinent de Camarasa de la Noguera" (*OnCat*, III, 208b 3).

CARDONA

Ja en el *Llibre del Repartiment* apareixen al·lusions a persones que duen aquest nom: "P. de Cardona" (*Repartiment*, Reg. 5, núm. 0630), *Guillem de Cardona*, *Gil de Cardona* (*Repartiment*, Reg. 7, núm. 1092 i núm. 3452). Els Cardona van bastir una de les cases cabdals de Catalunya, decisiva en els moments culminants de la nostra història, des de la conquesta de Lleida fins a la repoblació valenciana. No és estrany que es repeteixi el nom en la toponímia menor del País Valencià. Caldrà veure-hi sempre casos de transport. Ens estalviarem explicacions i passarem directament a la citació de Coromines: "El nom de Cardona es repeteix en altres comarques catalanes, però és de creure que per tot sigui com succedani del de la vila de renom. Ben segur això pel que fa a masos o cases, com *Mas de Cardona* a la Todolella...; un altre a Cast. pna., ... *Caseta de Cardona* entr P. de Benifassà i el Boixar... No gaire menys segur en NLL més rústics: *Font de Cardona* (2 h. al Sud de Tivissa, però més apartada de

Cardó...; *La Cardona*, pda. de les Marjals de Peníscola...; *Barranc de Cardona* a Benifairó de Valldigna" (*OnCat*, III, 272b 59).

CARRIÓ

Es troba com a nom de partides: *Carrió* (Bèlgida), *Carrion* (Castalla). També com a nom d'una casa a Benissa, *Casa dels Carrions*, i d'un mas a Herbés: *Maset de Carrion*. A Alcúdia de Carlet trobem per fi *La Carriona*.

No veiem res de semblant en el *Repartiment*. Però el record del Cid i dels seus gendres, comtes de Carrión, bé mereix que ens aturem una mica en aquest nom. Com en altres ocasions, també Coromines n'ha parlat i en termes molt clars: "Crida un poc l'atenció la freqüència i extensió que té com a NL —encara que menor— a Mallorca i en el Migjorn valencià. A penes es pot dubtar, però, que resulti de propagació del *Carrión* castellà" (*OnCat*, III, 291b 46). I dóna un argument de pes: "No solament la freqüència en castellà és molt més gran, sobretot a Castella i al Migjorn, sinó que allí es tracta de poblacions grans i antigues" (*OnCat*, III, 292a 7).

L'única qüestió que no tenim clara és si estem enfront d'un cas de trasplantament o de trasllat. Potser això últim sigui el més probable, per tal com tots aquests noms transportats es refereixen a llocs menors o a noms de cases. La manca de documentació ens deixa però en el dubte.

ESCRIG

Els mapes de l'I.G.N. ens permeten de situar un *Mas d'Escrig* al N. de Benagifos (3º, 29'-40º, 18') i un *Corral d'Escrigh* a l'O. d' El Toro (2º, 52'- 39º, 59').

El primer pensament és fer dependre aquests noms de la vila d'*Escrache*, propera de la ciutat de Teruel, que tanta relació ha tingut sempre amb les terres valencianes. El fet de tractar-se de noms que poden relacionar-se amb una propietat fa que puguin ser postantroponímics. No podem oblidar que la baronia d'Escrache fou important.

Però potser tindrà raó Coromines quan veu en aquests noms una solució autòctona del nom personal germànic ASKARIK. L'il·lustre mestre sembla tenir molt d'interès en deixar ben clar que es tracta de mers homònims: "En la forma provinent del genítiv ASCARICI va donar força HOMONIMS TOPONIMICS mossàrabs i gallego-portuguesos. En fonètica mossàrab -ICI s'havia de tornar -ic, [...] trobem sengles masos d'*eskríc* com a nom d'importants i velles pagesies del Maestrat i alta Pna. Cast.: algunes en els termes de Tírig, Benafigos i Tales [...] En la zona mossàrab castellanitzada, hi ha *Escrache* poble important no lluny dela ciutat de Terol, i *Escariche*, prop de Pastrana, a la prov. de Guadalajara" (*OnCat*, IV, 96b 31).

L'argument fonètic permet dir que no és impossible que el nom sigui autòcton, però no invalida la possibilitat d'un transport, donades les estretes relacions que les terres del Guadalaviar han tingut sempre amb les terres valencianes. Aquí la documentació ens seria fonamental.

FRAGA

Fraga, població de l'arxiprestat de Cocentaina. *El Nomenclátor geográfico-eclésiástico de la diócesis de Valencia*, p. 234 diu: "Así se llama un caserío de 350 habitantes, del arciprestazgo de Concentaina, anejo a su parroquia del Salvador, situada en el arrabal cuya iglesia se erigió en 1535: constaba entonces de 20 casas de moriscos, y tiene por titular a San Roque. Se ha llamado Fraga de los Abades, y era una alquería que se dió, en 15 de septiembre de 1366, a Tomás Doms".

Hi ha un *Collet de Fraga* en el terme de Xodos i *Fraga*, nom d'un despoblat de Castelló de la Ribera. Parla també Coromines de l'existència del nom en la toponímia urbana d'Alcoi, Pego i Benilloba (*OnCat*, IV, 273b 3).

Com que l'ètimon de *Fraga* és l'acusatiu plural del mot llatí FRAGUM 'terreny rost i escarpat', mot conservat pel mossàrab, podríem acollir-nos al criteri núm. 5 i dir que tenim aquí repetició deguda a poligènesi. Això seria el més adequat pel *Collet de Fraga*.

Però tractant-se en altres casos de noms de població i no de paratges rústics, hem de tenir també en compte el criteri núm. 11 i pensar en la possibilitat de transports, sobretot tenint en compte la coincidència amb el nom de la ciutat importantíssima del Cinca. Des de bon principi tenim testimonis de la presència de colonitzadors d'aquest nom: "Dominicus de Fraga" (*Repartiment*, Reg. 5, núm. 0239), "I. de Fraga et filio eius Iacobo" (*Repartiment*, Reg. 6, núm. 0317), "Peretonus de Fraga" (*Repartiment*, Reg. 6, núm. 0329), "Aprilis de Fraga" (*Repartiment*, Reg. 7, núm. 0751).

Tot plegat, sembla prudent l'actitud de Joan Coromines: "Els homònims, que es troben nombrosos en el P. Val., són tots o en gran part succedanis del nom de la ciutat, si bé no es pot descartar que algun d'ells hi tingui arrels autòctones" (*OnCat*, IV 273a 54).

LUNA

Els *Canals de Molino de Luna* és un topònim que els mapes de l'IGN situen a Vistabella del Maestrat (3°, 18'-40°, 18'). A Adzaneta el mapa 593 (3°, 32'-40°, 16') situa la *Casa Lluna* i el *Pinar de Lluna*.

No podem deixar de pensar aquí en la vila de la província de Saragossa i en la famosa i estesa família dels comtes de Luna, que va ajudar Jaume I en la conquesta de València.

Mirambell

Mirambell és el nom d'una població de l'horta de València, el nucli urbà de la qual és avui unit al de Bonrepòs.

En el Principat hi ha un *Mirambell* prop de Calonge de Segarra i un altre a les terres del Segre, prop de Bassella. El DCVB ens parla endemés d'una casa d'aquest nom prop de S'Agaró (La Selva) i d'un aplec de cases cap a Sanaüja (Segarra). Hi ha un *Torrent de Mirambell* que afluïx al Llobregós. I per fi, sempre segons el DCVB, *Mirambell* és llinatge molt estès arreu de Catalunya: Sarrià, Alella, Barcelona, Albi, Tarragona...

No podem oblidar aquí el nom de la vila aragonesa fronterera de *Mirambell*, de tanta importància en la delimitació del regne de València, com ens recorda Enric Guinot: "l'Orde del Temple atorgà carta pobla als pobles aragonesos fronterers de l'Esglesiola i la Cuba en gener de 1241, i a *Mirambell* en maig del 1243, tal com si l'Orde hagués volgut reafirmar clarament les seues possessions i delimitar els seus espais fronterers" (E. Guinot, *Els límits del regne*, p. 52).

Per justificar la creació del *Mirambell* valencià seria lícit partir de *mirambell*, nom d'una plana ben coneguda, i tampoc seria rebutjable pensar en una creació expressiva basada en la composició del verb *mirar* i de l'adjectiu *bell*. Això podria donar lloc a explicacions ben raonables pel fenomen que hem anomenat poligènesi. I malgrat tot, no es pot descartar aquí que estiguem davant d'un cas de transport. La freqüència del llinatge en terres catalanes i l'existència de poblacions d'aquest nom en terres que han aportat contingents a la colonització de València permeten pensar en aquesta possibilitat. En el *Repartiment* apareix repetidament un Ramon de *Mirambell*. És beneficiari de la donació d'unes cases a València l'any 1237: "R. de Mirambel: domos de Iucef Annahir Alaatar" (Reg. 5,0638). En la línia anterior apareix un "B. de Balager, ilerdensis" (núm. 0637) i poc després es mencionen un "R. de Bello Loco" (núm. 0640) i un "A. de Sanaugia" (núm. 0644). L'any 1239 se li assigna un forn: "Remondus de Mirambello: furnum contiguum domibus suis" (Reg. 6, núm. 0141). Més tard, el 1246: "R. de Mirambel: III operatoria in carraria Boatelle" (Reg. 6, núm. 0003). El 1249 torna a aparèixer: "Donationem itaque si quam fecimus vel concessionem de dicto loco Raimundo de Mirambello, G. de Rovira et Bernardo de Castelleto penitus revocamus".

És un dels casos en què Coromines usa el participi "transportat": "Hi ha forts motius per sospitar que tot això: tant *Mirambell* (nom transportat del *Mirambell* del Princ.), com el nom de *Bonrepòs*, abans *Bellrepòs*, siguin disfresses catalanes de noms més o menys diferents que els donarien els moriscos" (*OnCat*, III, 63b 29). Com en el cas de *Polinyà* o de *Montserrat*, Coromines creu que es tracta no de la imposició d'un topònim totalment nou, sino de la refacció d'un altre ja existent.

MONTCADA

El nom de la important vila de l'Horta de València va ser, creiem que no pot haver-hi dubte, transportat des del Principat. Sembla ser un clar exemple de trasllat, com en el cas de la partida de *Montcada* de l'horta lleidatana. Quan Coromines en l'*Onomasticon* parla de "trasplantament" usa el terme com a sinònim de transport, i no en el sentit especialitzat que li hem donat nosaltres de 'transport sense intervenció d'un nom personal com a intermediari': "aquest és forçós que sigui simplement degut al trasplantament del *Montcada* barcelonès, de renom universal, gràcies al famós llinatge" (*OnCat*, V, 338a 48). En l'article dedicat a *Montserrat* queda això ben clar: "I tampoc és comparable al cas de *Montcada*, car aquest prengué nom d'uns poderosos capitans i d'un llinatge d'alta noblesa" (*OnCat*, V, 384a 13). Abans d'entrar a València, Jaume I va conquerir el 1235 una plaça forta musulmana i la va cedir a Pere de *Montcada* i

d'Aragó. Quan els templers hi establiren el 1246 la seva comanda, l'anomenaren comanda de Montcada. D'aleshores ençà la torre i la població que anà creixent al seu entorn dugueren el nom de Montcada.

QUART DE POBLET

En la segona part d'aquest nom tenim un clar exemple de trasplantament. Jaume I donà el lloc i el castell de *Quart* al monestir de Sant Vicenç de la Roqueta, que pertanyia al monestir cistercenc de Poblet. Depengué sempre d'aquest i d'ací el nom.

CONCLUSIÓ

És hora de donar una resposta a les preguntes que ens havíem plantejat al principi d'aquest estudi.

No hi ha dubte que hi ha toponímia repetida molt abundant al País Valencià i que una part d'aquesta ha de ser toponímia transportada.

Les repeticions sovint mostren l'afinitat de la toponímia valenciana amb la del Principat. També hi ha afinitat amb noms de de Terol, de l'Alt Aragó i de la Ribagorça. I no són estranys els casos de noms que apunten cap a terres castellanes.

Prenent la llista de noms que hem extret dels mapes de l'I.G.N., podem assenyalar molts casos coincidents amb la toponímia catalana: *La Barcelona, el Mas de Barreda, Belcaire, Bellús, La Torre Belloer, Benavent, Benlloch, Torre de Besora, Biosca, Mas de Blanes, Burguet, Mas Cabestany, Calaf, Cambrils, Cardet, La Cardona, Mas del Català, Los Catalanes, Cerro Catalán, Catalaneta, Mas de Centelles, Cerdania, El Cerdanet, Mas de Cervera, Casa Claramont, Mas Guimerans, Pla dels Ibarsos, Corral de Lord, Solana de Loret, Llabata, Venta Llemenya, Casa de Llorias, Torre Marsà, Casilla Martorell, Matarredonda, Miralcamp, Miralpeix, Mas de Miralles, Mirambell, Mollet, Montacada, Casa Monsonís, Montán, Montardit, Mas de Montolí, Montornés, Mas Pallarès, Masia Pallaresa, Pavias, Cortes de Pallàs, Polinyà, Llano de Reus, Ripoll, Sanaiija, Alto de Tona, La Vall d'Usera.*

Les coincidències amb la Franja de Ponent són també freqüents: *Mas de Boira, Casa Bono, Masia Bufarres, Fraga, Hoya de Güerri, Casa Peruga, Mas de Sirés, El Tamarit.*

Amb Aragó es relacionen noms com: *Mas d'Aragó, Benasques, Masia de Bielsa, Chaquesas, Daroca, Egea, Escarigüela, Mas d'Escrig, Volta de Fandos, Casa Galvi, El Jaqués, Corral de Luna, Casa Lluna, Malpica, Casa de Monreal, Casa de Monsó, Montalbán, Montalbana, Montalvaneta, Mas de Monterde, Corral Sangüesa, Casa de Tena, Masia de Tena, Vanacloig, Corral de Verdún.*

Cap a Castella, Navarra, País Basc i la Rioja semblen apuntar: *Umbria de Alfaro, Carrión, Mas Castellana, Mas Castellano, Pla de Castilla, Casilla Cuéllar, Camino Chávarri, Los Navarros, Casa Perolit, Peña Urbea, Casa Vizcaíno, Alto de Zarra.*

Una part considerable dels transports ha de datar ja d'època medieval. Això és clar en noms de poblacions com *Fraga, Montcada*, o *Quart de Poblet*, que han tingut vell arrelament. Altres, sobretot noms de masies o de llocs menors, hauran

arribat en època posterior, marcant el ritme d'un degotim constant de l'emigració cap a terres valencianes. L'afluència de catalans i d'aragonesos cap al País Valencià no va acabar els anys del *Repartiment*. L'atractiu de la terra hi ha estat sempre un bon reclam.

Si ens preguntem pel mecanisme del transport, creiem que gairebé tots els casos que hem estudiat són trasllats. És un tret característic de la toponímia catalana la creació de topònims a partir de noms personals. Com que aquests noms de persona al·ludeixen sovint a ciutats o comarques, aleshores, la repetició d'un topònim és un fet secundari, una creació postantropònimica. Els Montcada, els Agramunt, els Cardona són llinatges catalans que reben denominació a partir del lloc on tenen el solar patrimonial. Un cop creat el llinatge, el topònim convertit en antropònim es transporta amb la conquesta de la Catalunya nova, de València i de Mallorca fins terres molt allunyades. Coromines ha recordat que és aquest sovint l'origen de molts noms de lloc valencians: "Recordem els casos d'*Alberic*, *Montcada*, *Corberà*, *Roglà* i tants altres NLL valencians de nissaga nòrdica catalana" (*OnCat*, II, 413a 38). Podem mencionar també el mecanisme del trasplantament afavorit per la refacció d'un parònim: podrien estar en aquest cas *Montserrat*, *Polinyà*, *Mirambell* o *Bellús*, que Coromines estudia bé en el seu *Onomasticon*. I en alguna ocasió sembla que el trasplantament és degut a una dependència jurídica i administrativa, com en el cas *Quart de Poblet*.

Pel que fa a les causes del transport, creiem que són ben distintes de les que van provocar la repetició dels noms hispànics a l'Amèrica llatina o la repetició dels topònims anglesos i irlandesos a l'Amèrica del Nord o a Austràlia. La colonització de València no és un procés tendent a la creació d'un gran imperi colonial com els que van desenvolupar Espanya o Anglaterra a l'edat moderna. La mentalitat social no era encara moderna i les característiques del procés colonitzador resten les pròpies de l'època medieval. Per això no hi ha gairebé casos de trasplantament i tampoc abunden els de recreació o calc. El domini territorial de les terres valencianes va estar possible gràcies al moviment de persones particulars, no de grans masses innominades de població. Estava perfectament establert el sistema del repartiment de les terres, de les cases i de les activitats comercials i artesanals. Qui havia deixat una casa i una terra sabia bé que anava a trobar-ne una altra. Fins i tot els colonitzadors es reuneixen en barris segons la procedència. Estem lluny del desarrelament d'algú que vol creuar l'Atlàntic i mira per última vegada una costa que possiblement no torni a contemplar. En els darrers segles medievals es manté viu el procediment d'identificar algú pel seu lloc d'origen, costum que havia començat a la fi del segle X i que es va generalitzar a partir⁴ de l'any 1030. A les noves comunitats establertes en terres valencianes la identificació dels

⁴ Cfr. MOREU REY, Enric. *Antroponímia. Historia dels nostres prenomes, cognoms i renoms*, Publicacions de la Universitat de Barcelona, 1991, pàg. 68: "El lligam dels noms amb els topònims esdevindrà general a partir del 1030, i correspon naturalment a la història del país".

nouvinguts era possible per la menció del seu origen. I aquest origen assegurava una ascendència no morisca, la qual cosa podia sentir-se com un signe de prestigi i afavoria el trasllat dels topònims septentrionals. És probable que, com va passar amb l'antroponímia morisca, sistemàticament substituïda per la cristiana, també existís un intent d'esborrar la memòria de noms que devien de tenir el flaïre de la cultura musulmana. El nom del *Puig Cebolla*, que el rei Jaume va intentar rebatejar com *Puig de Santa Maria* és un cas paradigmàtic. I, si té raó Joan Coromines, noms com *Montserrat*, *Polinyà* o *Mirambell* són refaccions d'etiologia clara: calia difondre una nova cultura i uns nous valors en un terreny de densa població musulmana.

I acabem ja. Molt més se'n podria dir. Aquest estudi ha estat solament una aproximació a un camp d'estudi força atractiu. El paísatge ens ofereix amples perspectives. Nosaltres hem volgut indicar un possible camí a qui s'hi vulgui endinsar.